

๑.๑๖ ตั้วขาว

ชื่อท้องถิ่น	ผักตั้ว
ชื่ออื่นๆ	ดาว (สตูล) ตั้วส้ม (นครราชสีมา); ตั้วแดง ตั้วยาง ตั้วเลือด (เหนือ) ; แต้วหิน (ลำปาง) ตั้วเหลือง (เหนือ กลาง); ตั้วขน (กลาง และนครราชสีมา); เต่า (เลย)
ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Cratoxylum formosum</i> (Jacq.) Benth. & Hook.f. ex Dyer
ชื่อพ้อง	<i>Cratoxylum prunifolium</i> Dyer, <i>Elodes formosa</i>
ชื่อวงศ์	HYPERICACEAE
ชื่อสามัญ	Pink empat

รหัสพรรณไม้ ๑-๖๓๑๑๙๐๖-๑๓-๐๑๖ จำนวนที่พบ ๕๗ ต้น

สถานภาพ (IUCN) พบทั่วไป (Least Concern: LC)

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้ยืนต้นขนาดกลาง สูง ๓-๑๒ เมตร อาจสูงได้ถึง ๓๕ เมตร ผลัดใบ โคนต้นมีหนามเรื้อนยอติเป็นพุ่มกลม ลำต้นมีน้ำยางเหลือง กิ่งก้านเล็กเรียว กิ่งอ่อนมีขนนุ่มทั่วไป เปลือกสีน้ำตาลแดง แตกล่อนเป็นสะเก็ด เปลือกในสีน้ำตาลแกมเหลือง และมีน้ำยางสีเหลืองปนแดงซึมออกมา ใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม รูปวงรีแกมไข่กลับ หรือรูปขอบขนาน กว้าง ๒.๕-๔.๕ เซนติเมตร ยาว ๓-๑๓ เซนติเมตร โคนใบสอบเรียว ปลายใบมนหรือแหลม ขอบใบโค้งเรียบ ผิวใบมีขนละเอียดทั้งสองด้าน ใบอ่อนสีชมพูอ่อนถึงแดง เรียบ เป็นมันวาว ในฤดูหนาวจะเห็นเรื้อนพุ่มทั้งหมดเป็นสีชมพูอ่อน ใบแก่สีเขียวสด เรียบ เกือบ ผิวใบด้านบนเป็นมัน ด้านล่างมีต่อมกระจายทั่วไปใบแก่สีแดงหรือสีแดง เส้นใบข้าง ๗-๑๐ คู่ ซึ่งจะโค้งจรดกันใกล้ขอบใบ ก้านใบยาว ๐.๖-๑.๖ เซนติเมตร ดอกช่อ ออกเป็นกระจุกตามกิ่งเหนือรอยแผลใบ กลีบดอกสีขาวอมชมพูอ่อนถึงแดง กลีบดอกบาง มี ๕ กลีบ มีกลิ่นหอมอ่อนๆ ออกตามซอกใบ ร่วงง่าย ดอกบานขยายออกยาว ๑.๒ เซนติเมตร มีก้านเรียว เล็ก และกาบเล็กๆ ที่ฐานกลีบด้านใน เกสรเพศผู้มีจำนวนมาก สั้น สีเหลือง ก้านเกสรเชื่อมติดกันเป็น ๓ กลุ่ม เกสรเพศเมีย มีก้านเกสรตัวเมียสีเขียวอ่อน มี ๓ อัน มีรังไข่อยู่เหนือวงกลีบ กลีบเลี้ยง มี ๕ กลีบ สีเขียวอ่อนปนแดง ผลแห้ง แตกได้ รูปไข่แกมกระสวย กว้าง ๑ เซนติเมตร ยาว ๒ เซนติเมตร ผลมีนวลขาวติดตามผิว เมื่อแก่มีสีน้ำตาลหรือน้ำตาลดำ ผลแบบแคปซูล ปลายแหลม ผิวเรียบและแข็ง ขนาด กว้าง ๐.๔-๐.๖ เซนติเมตร ยาว ๑.๓-๑.๘ เซนติเมตร แตกออกเป็น ๓ แฉก มีเมล็ดสีน้ำตาล ที่ฐานมีกลีบเลี้ยงยังคงอยู่ พบตามป่าเต็งรัง ป่าดิบแล้ง และป่าเบญจพรรณ ออกดอกช่วงเดือน มกราคม ถึงพฤษภาคม ยอดอ่อนใช้รับประทานเป็นผักสด

การใช้ประโยชน์ในท้องถิ่น

- อาหาร ยอดอ่อน ใบอ่อน และดอกอ่อนนำไปประกอบอาหารได้
- สรรพคุณ

๑) ยาสมุนไพรพื้นบ้านจังหวัดอุบลราชธานี ใช้ แก่นและลำต้น แขน้ำต้ม แก้ปวดเลือด (เลือดไหลไม่หยุด) ราก ต้มน้ำดื่มแก้ปัสสาวะขัด

๒) ยาสมุนไพรพื้นบ้านจังหวัดอำนาจเจริญ ใช้ ยอด ดอก ใบอ่อน และเถา รสเบื่อเมาฝาด บำรุงโลหิต ฟอกโลหิต แก้ปวดตามข้อ แก้ไข้ข้อพิการ แก้ประดง ขับลม ยาง ใช้รักษาสันเท้าแตก

๓) ตำรายาไทย ใช้ ราก ผสมกับหัวแห้วหมู และรากปลาไหลเผือก ต้มน้ำดื่ม วันละ ๓ ครั้ง ขับปัสสาวะ แก้ปัสสาวะขัด น้ำยาง ทารอยแตกของสันเท้า รากและใบ น้ำต้มกินเป็นยาแก้ปวดท้อง ต้น ยางจากเปลือกต้นทาแก้คัน น้ำต้มเปลือกต้น กินแก้ธาตุพิการ เปลือกและใบ ตำผสมกับน้ำมันมะพร้าว ทาแก้โรคผิวหนังบางชนิด

- การใช้ประโยชน์อื่นๆ ไม้ ใช้เป็นเชื้อเพลิงในการก่อไฟ

ภาพที่ ๑๖ แสดงลักษณะทางพฤกษศาสตร์ของ ตั้วขาว

ลักษณะวิสัย

ลำต้น

ใบ

ดอก

ผล

แหล่งอ้างอิง : ฐานข้อมูลสมุนไพรไทยเขตอีสานใต้ คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. (๒๕๖๙).
 “ตั้วขาว”. <https://phar.ubu.ac.th/herb-DetailPhargarden/๕๒>